

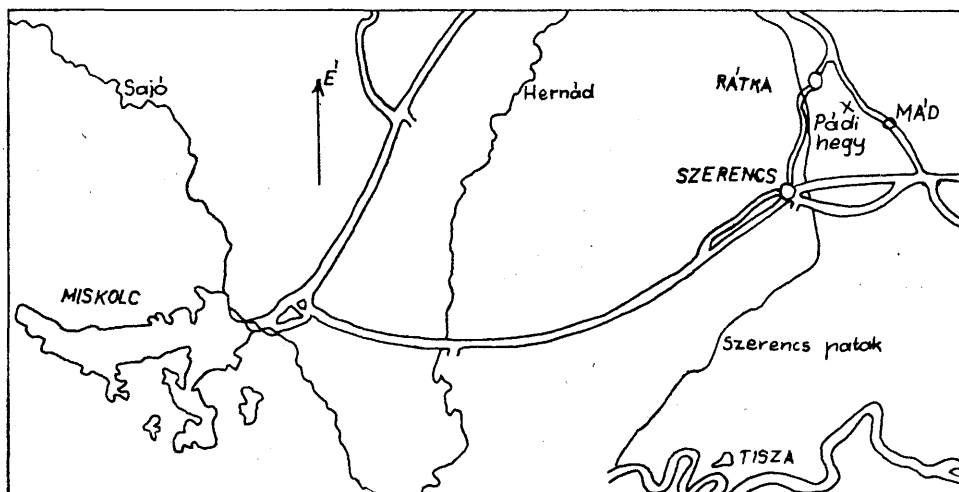
A MÁD-PÁDIHEGYI BRONZLELET

HELLEBRANDT MAGDOLNA

1974-ben, a szerencsi Zempléni Múzeum régészeti anyagának revíziójakor a 82-es gyarapodási számon leltározatlan bronzleletre figyeltünk fel.¹ A 45 darabból álló lelet Mád-Pádihegyen (1. kép) került elő 1970-ben, s Asztalos István fényképész ajándékozta dr. Petrikovics László főorvosnak, aki a leletet a múzeumba juttatta. A lelőhelyen ma szőlő van.

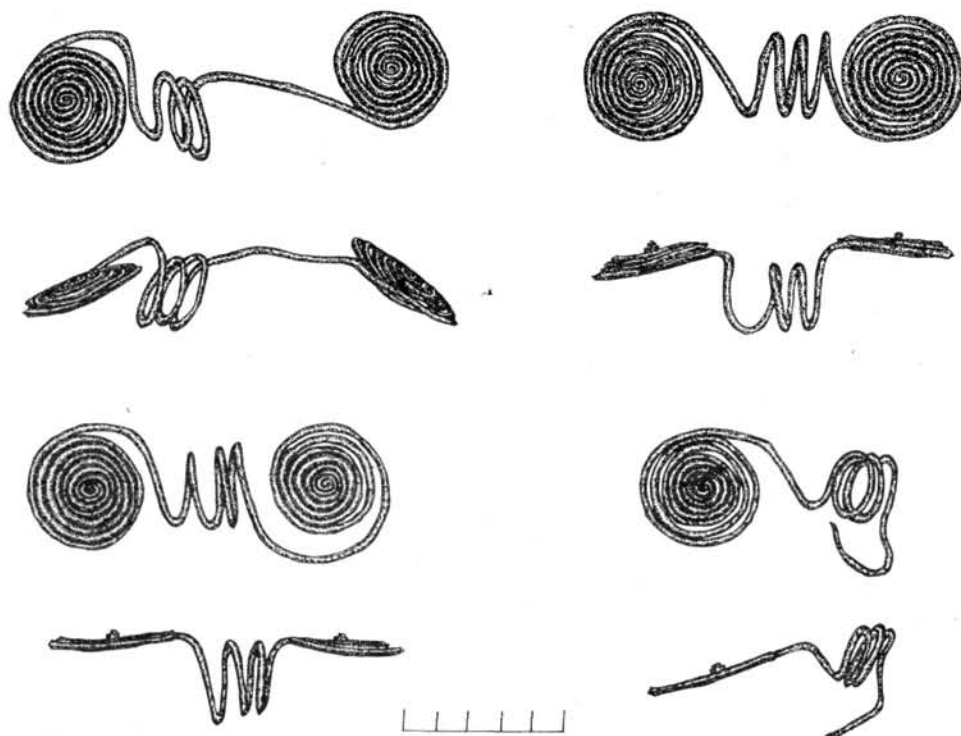
A bronzlelet a következő darabokat tartalmazza:

*Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.1)*². A huzal rombusz átmetszetű. A csavarás közepénél lemezszerűen elvékonyodik, s a közepe kiáll. A két tegercs közti résznél a huzal kerek átmetszetű, hármascsavarású. Átm. 2,5 cm, H: 11,6 cm. I. t. 2.

1. kép. Mád-Pádihegy helyszínrajza

1. Régészeti Füzetek, I. Ser. 1. 28 (1975), 15.
2. Herman Ottó Múzeum régészeti leltári száma

I. tábla. 1—4. Szemüveg alakú kettős spirálkorongok — Mád-Pádiegy
(A táblák alatti léptéken 1 osztás = 1 cm)

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76. 23. 2). Mint a ltsz. 76. 23.1., de deformált, széthúzott. H: 12 cm. I. t. 3.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.3). Mint a ltsz. 76.23.1., de kissé deformált. H: 10,1 cm.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.4). Mint a ltsz. 76.23.1., de széthúzott a közepe. H: 13,3 cm. I. t. 1.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.5.). Mint a ltsz. 76.23.4., de töredék. Csak az egyik tekercs és a középső rész van meg. H: 7,8 cm. III. t. 10.

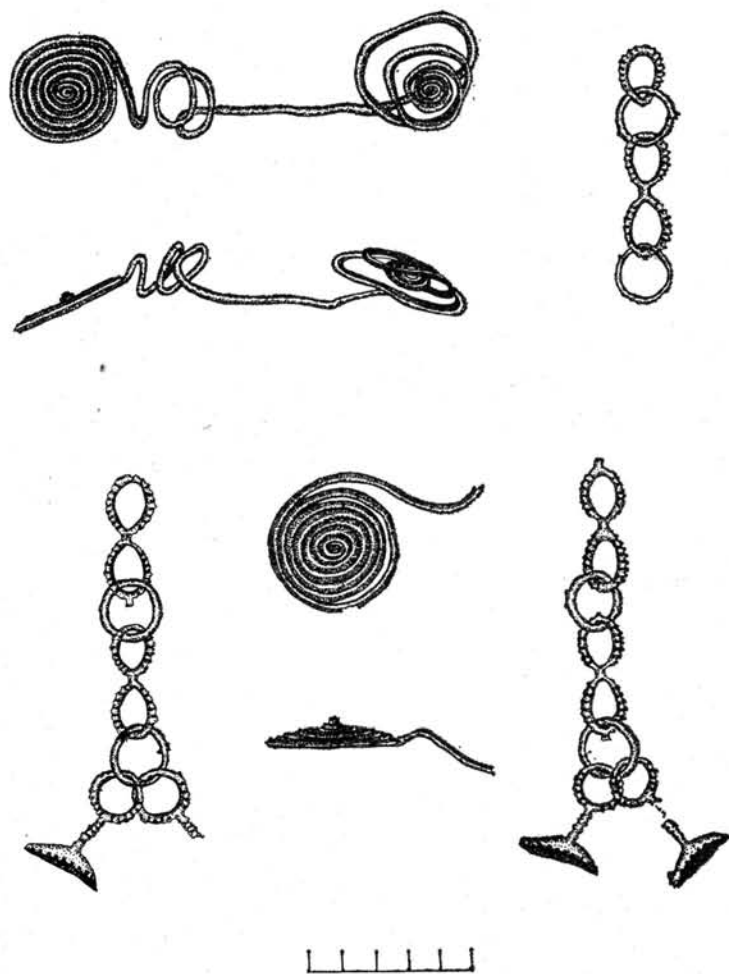
Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.6). A ltsz. 5-nek a másik fele, a másik tekercs. H: 6,6 cm. II. t. 4.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.7). Mint a ltsz. 76.23.6., de kis spirális. Középső része, az összes többitől eltérően 2 cm átmérőjű. Kissé deformált. H: 8,9 cm.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.8). Mint a ltsz. 76.23.1., de a középső rész és az egyik tekercs teljesen széthúzott. H: 13,5 cm. II. t. 1.

Szemüveg alakú kettős spirálkorong (76.23.9). A tekercs tíz menetes. Széthúzott. Az egyik tekercs hiányzik. H: 8,1 cm. I. t. 4.

Kartekercs (76.23.10). Háromszög átmetszetű huzalból készült. Tizenhét

II. tábla. 1. 4. Szemüveg alakú kettős spirálkorongok, 2.3.5. Lánc — Mád-Pádihegy

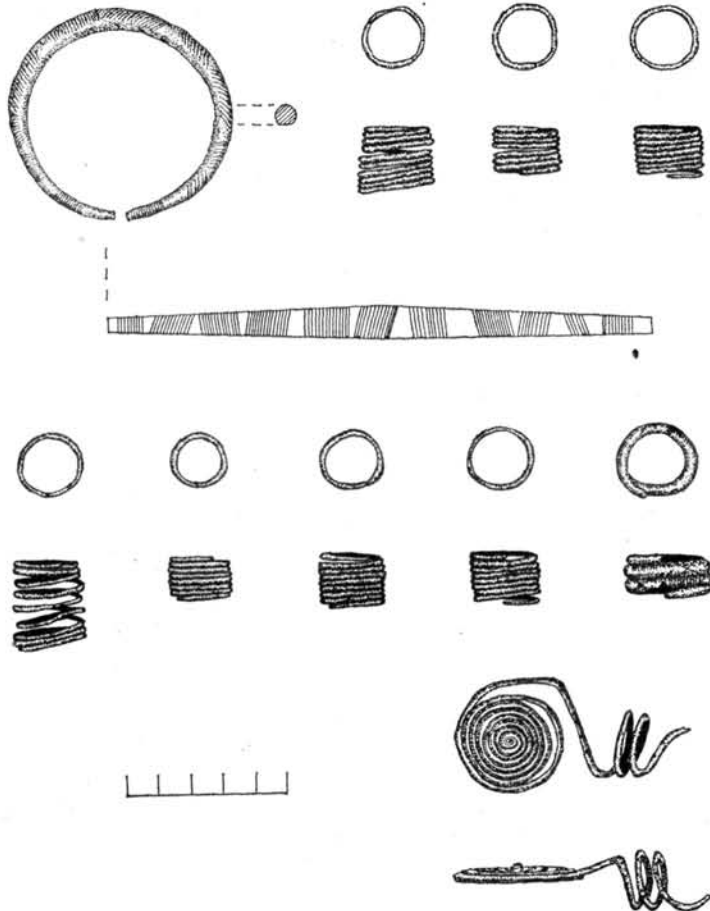
tekerceslésből áll. Átmérője a felső, szakaszosan vonalkázott résznél $5,6 \times 7$ cm, a másik végénél $7 \times 7,6$ cm. H: 24 cm. IV. t. 1.

Kartekercs (76.23.11). Háromszög átmetszetű huzalból készült. Tizenkét tekerceslésű. A felső részén nyomokban látható a szakaszos vonalkázás. Átmérője $5,3 \times 5,6$ cm, illetve $5,7 \times 6$ cm. H: 9 cm. IV. t. 2.

Tekercs (76.23.12). A kartekercs egyikének végén lehetett. Lapos rombusz átmetszetű huzalból készült, tizenkét tekercesléssel. Közepénél lemezszerűen elkeskenyedik és kifelé áll. Átmérője 6,4 cm. IV. t. 3.

Tekercs (76.23.13). Mint a ltsz. 76.23.12. Átmérője 7 cm. IV. t. 4.

Huzalgűrűk (76.23.14). Kerek átmetszetű huzalból tekerceslt bronz gyű-

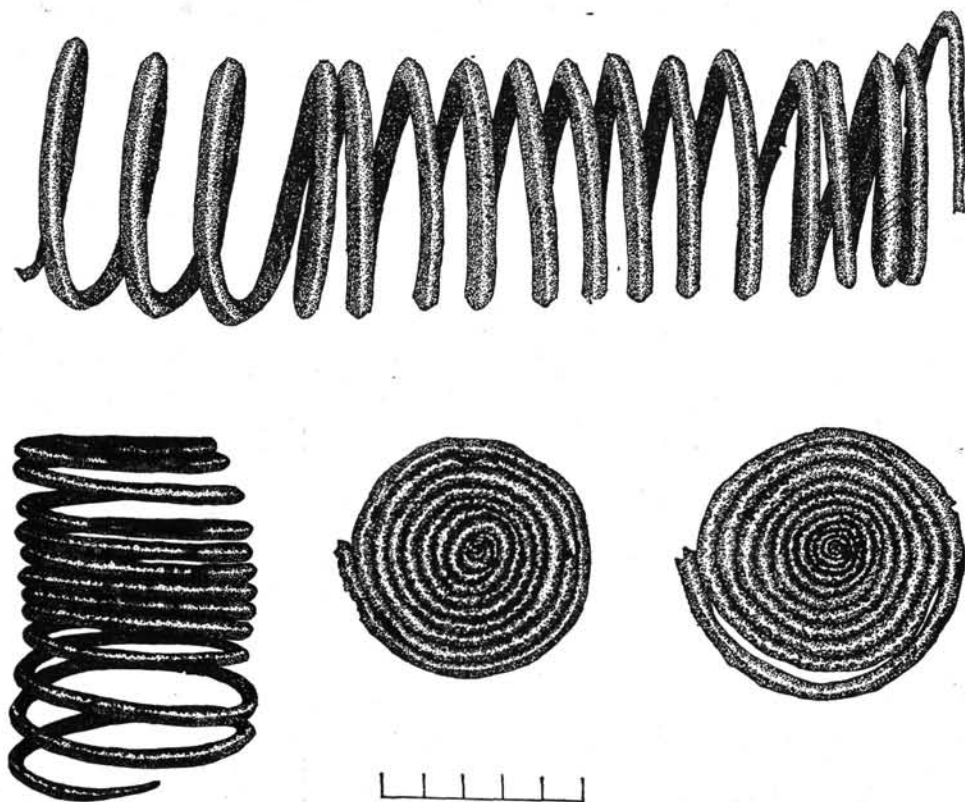
III. tábla. 1. Karperec, 2—8. Huzalgyűrűk; 9. Gyűrű, 10. Szemüveg alakú kettős spirálkorong töredéke — Mád-Pádihegy

rűk. Végeik elkeskenyednek. Tekercselések száma különböző, egy 7, négy 8, kettő 10 menetes. Egyik széthúzott. Átm. 1,6—2 cm. Hét darab. III. t. 2—8.

Gyűrű (76.23.15). Hárommenetes, vastag, tömör bronz. Végei elkeskenyednek. Szakaszonként rovátkolt, a köztük levő részt „x” vonal díszíti. Átm 2,5 cm. III. t. 9.

Lánc (76.23.16). Nyolcas és kerek öntött bronz tagokból áll. Egyik végén két tölcser, vagy csónak alakú csüngő díszíti. A karikák kivételével a lánc és a csüngők szára, karikája bordázott díszítésű. Öt darab. H: 12,4 cm (II. t. 3.5), a kis láncdarab H: 7,5 cm (II. t. 2.).

Karperec (76.23.17). Tömör bronz. Végei elkeskenyednek és majdnem öszszeérnek. Ferdén rovátkolt díszű. Átmérője 6,9×7 cm. III. t. 1.

IV. tábla. 1—2. Kartekercs, 3—4. Kerek tekercsek — Mád-Pádihegy

Pitykék (76.23.18). Domborúak, szélükön két lyuk látható. Bronz. Átlagos átmérő: 2,2 cm. 18 darab. V. t. 1—18.

A szemüveg alakú kettős spirálkorong a rimaszombati bronzipar tipikus darabja.³ Hasonlót találunk a tiszaszederkényi,⁴ abaújszántói,⁵ tornyosnémeti⁶ leletekben.

A kartekercsek, melyek valószínűleg spirálkorongokban végződtek, a pilinyi kultúrában ismertek, *Kemenczei Tibor* szerint a koszideri ipartól és a halomsíros kultúrától vették át.⁷ Párhuzamait megtaláljuk például a következő

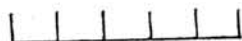
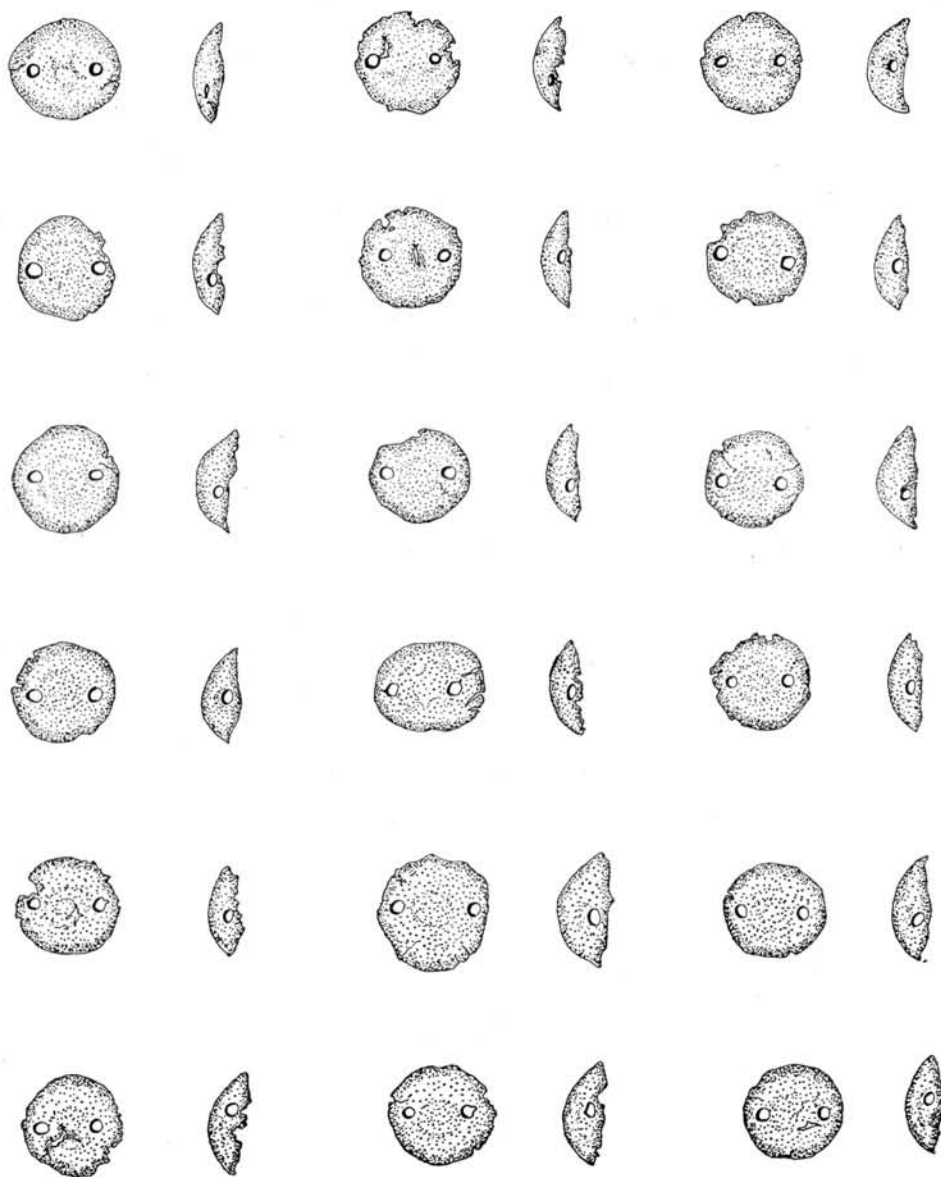
3. *Kemenczei Tibor*: Északkelet-Magyarország története az i. e. XIII—IX. évszázadban. Kandidátusi disszertáció. II. fejezet. A pilinyi kultúra. Kézirat. 70. o. és 44. t. 6.

4. *Mozsolics Amália*: Bronze- und Goldfunde. Budapest, 1973. 50. t. 22.; *Kemenczei Tibor*: Die Chronologie der Hortfunde vom Typ Rimaszombat Herman Ottó Múzeum Évkönyve (továbbiakban HOMÉ/V/1964—65). XI. t. 2.

5. *Mozsolics* i. m. 1973. 51. t. 12. töredék.; *Kemenczei T.*, HOMÉ., V. (1964—65). XX. t. 12.

6. *Mozsolics* i. m. 1973. 76. t. 17.

7. L. 3. jegyzet. 69. o., 43. t. 2—4.

V. tábla. 1—18. Pitykék — Mád-Pádihegy

leletekben: Rimaszombat,⁸ Pácin-Képhomok,⁹ Sárospatak környéke,¹⁰ Tiszaszederkény,¹¹ Kisgyőr.¹²

A huzalgyűrűk nem korhatározóak,¹³ felsődobszai¹⁴ és a tiszaszederkényi¹⁵ lelet darabjai között szerepelnek.

A mád-pádihegyi lelet érdekességei az öntött csüngők. Pontos analógiájuk felismerhető a tibolddaróci kincsleletben,¹⁶ valamint a Hampel által közölt gödöllői példányban, a déteri kincsleletben, és a Kubinyi- és a Ráth György gyűjteményben.¹⁷ Ismertek Losoncról,¹⁸ a rimaszombati leletből¹⁹ és Blatnicáról.²⁰ *Václav Furmanek* említi a niznai²¹ leletet. Fordított csónak alakú függőzáródás a felsődobszai leletben is van.²² *Hampel* lószerszám díszítésének tartja a csüngőket. Sírban még nem kerültek elő. *Mechtildis*, a tárgyak törékenységére hivatkozva inkább ruhadísznek gondolja. Feltehető, hogy díszöltözethez alkalmazták. Viseletüket talán úgy képzelhetjük el, ahogy az oroszvári 4. női sír mellédíszét rekonstruálta *Bóna István*.²³

A mádi lelet karperecének párhuzamát a tibolddaróci leletben is megtaláljuk.²⁴

Domború pitykéket a koszideri típusú bronzművesség is készített. Később is alkalmazták. A felsődobszai leletben is előfordul.²⁵

A lelet feltehetően hiányos. Friss törés látszik a ltsz. 76. 23. 5. és 6. számú darabon. A meglevő leletegyüttest az analógiák alapján a pilinyi kultúra második szakaszába, a rimaszombati raktárleletek közé sorolhatjuk. *Mozsolics Amália* a hasonló bronzleleteket az ópályi bronzlelethorizontba sorolja.

8. *Mozsolics* i. m. 1973. 275. o. 23. t. 14.

9. *Kemenczei* i. m. HOMÉ, V. (1964—65). XXV. t.

10. *Uo.* XXI. t. 1—2.

11. *Uo.* XI. t. 1. 3., *Mozsolics* i. m. 1973. 50. t. 1—2.

12. *Kemenczei* i. m. HOMÉ., V. (1964—65). VI. t. 1—2.

13. L. 3. jegyzet. 56. o. 12. t. 6.

14. *Mozsolics* i. m. 1973. 47. t. 26. 27.

15. *Uo.* 50. t. 8—11.

16. *Mechthildis Nees*: A tibolddaróci kincslelet. *Archaeologiai Értesítő*, XLVI. 1932—33., 164—174

17. *Hampel József*: Trouvailles de l'âge de bronze en Hongrie. Budapest, 1886. Edition du Musée National Hongrois, LXIII. 1—4.

18. *Hampel József*: A bronzkor emlékei Magyarhonban. Budapest, 1892. 79.

19. *Uo.* 1886, CXII. 4.; *J. Hampel*: Trouvailles LIV. t. 1.

20. *Gallus Sándor—Horváth Tibor*: A legrégebb lovassnép Magyarországon Diss. Pann. II/9. Budapest, 1939. XXX. 11.

21. *Václav Furmanek*: Pilinyer Kultur. *Slovenska Archeologia*, XXV—2. (1977). 291. o.

22. *Mozsolics* i. m. 1973. 47. t. 13.

23. *Bóna István*: Az oroszvári 4. női sír mellédísz. Adatok a középdunamedencei bronzkori viselethez. II. *Archaeologiai Értesítő*, 1960 (87). 198—203.

24. *Mechthildis* i. m. 93/o.

25. *Kemenczei* i. m. HOMÉ., V. (1964—65). XV. t. 13—14. XVI. t. 2.

BRONZE FINDS FROM MÁD-PÁDIHEGY

Bronze finds were uncovered on Mád-Pádihegy in 1970. István Asztalos, the local photographer, presented them to László Petrikovics dr., head physician, who sent them to the Zemplén Museum in Szerencs. The finds consist of 45 pieces: 9 double spectaclespirals (inv. No. 76. 23. 1–9), two armreels (76. 23. 10–11), two reels (76. 23. 12–13), seven wire rings (76. 23. 14), a ring (76. 23. 15), a lace (76. 23. 16), a bracelet (76. 23. 17) and 18 metal buttons (76. 23. 18). The finds seem to be defective. The pieces can be grouped, as deduced from the analogies, among the Rimaszombat type depot finds from the second period of the Püliny culture.

Magdolna Hellebrandt